

Diskrimineringslagstiftning i USA

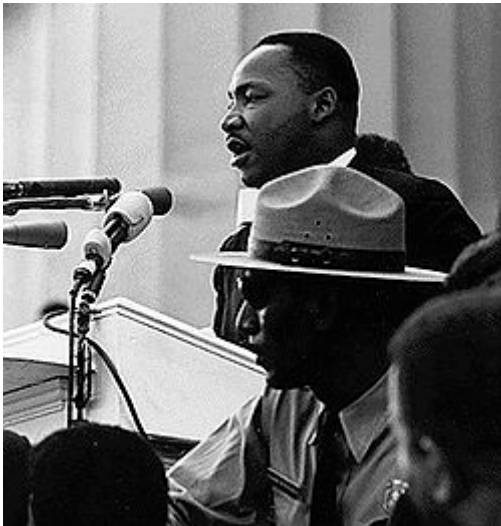
– Stipendieresa till Washington och New York i USA 22-29 mars 2014

Förord

” Jag har en dröm, att nationen en vacker dag skall resa sig och göra den verkliga innebörden av sin troslära till verklighet: "Vi anser att dessa sanningar är självklara, att alla människor skapats som likar." // Jag har en dröm, att mina fyra små barn en dag skall leva i en nation där de inte blir dömda efter sin hudfärg, utan för hur de verkligen är. ”

Martin Luther King, 1963

I Have a Dream

Martin Luther King, medan han håller sitt tal.

Den 28 augusti 1963 samlades 200 000 människor och deltog i marschen och demonstrationen för arbete och frihet. Detta ägde rum i Washington DC och talet hölls vid Lincoln Memorial.

1963 var jag, Kristina Rollbäck, 7 år och jag har egna minnesbilder från talet som jag har sett och hört på TV i dåtidens svartvita sändning.

I dag år 2014 är intresset stort att, för min del som praktiskt arbetande förbundsjurist i en arbetstagarorganisation som Lärarnas Riksförbund, närmare få möjligheten att ta del av den amerikanska diskrimineringslagstiftningen inom framförallt arbetslivet.

Folkmassan framför Lincolnmonumentet

Inledning

Amerikansk diskrimineringslagstiftning skiljer sig mycket ifrån Svensk och Europeisk. Den består av ett antal delstatliga och federala lagar. Både federal och delstatlig lagstiftning innehåller regler mot diskriminering inom arbetslivet.

Bland de viktigaste federala lagarna kan nämnas Civil Rights Act 1957 (1957 års medborgarrättslag), som inte hade stor praktisk effekt men desto större symbolvärde i och med att det var den första federala antidiskrimineringslagen sedan Civil Rights Act 1875. Lagen uppmärksammades ännu mer sedan den demokratiska senatoren Thurmond Strom från South Carolina hållit ett 24 timmar långt tal mot lagen för att förhindra att den antogs.

Därefter antogs Civil Rights Act från år 1964 som förbjöd diskriminering i arbetslivet och på offentliga inrättningar (privata klubbar är fortfarande undantagna).

Voting Rights Act från år 1965 (1965 års rösträttslag) återställde rösträtten och förbjöd det tidigare ofta hävdade kravet att man måste vara läskunnig för att få rösta (något som även drabbat sämre bemedlade vita) och införde federal övervakning av hur val skulle genomföras. Även krav på att ha betalt vissa grundläggande skatter avskaffades genom grundlagstillägg. Från år 1972 är därmed alla amerikanska medborgare över 18 år röstberättigade med undantag för om man är dömd för ett allvarligt brott.

Vidare kan nämnas Immigration and Nationality Services Act från år 1965, som på ett genomgripande sätt förändrade USA:s immigrationsregler samt Civil Rights Act från år 1968, som förbjöd diskriminering vid fastighetsförsäljningar och bostadsuthyrning.

Målet för min stipendieresa var således att söka information om den amerikanska diskrimineringslagstiftningen och särskilt diskriminering inom arbetslivet. Avsikten var att ta del av de skillnader och likheter jag kan finna jämfört med svensk lagstiftning.

I Washington DC planerade jag att besöka EEOC (U.S. Equal Employment Opportunity Commission) för att få del av den praktiska hanteringen av diskrimineringsärenden inom arbetslivet. I New York City önskade jag kontakt med lärare och forskare inom det aktuella området vid Columbia Law School.

EEOC i Washington DC

Före min ansökan om stipendieresan och mitt planerade besök vid EEOC kontaktade jag huvudkontoret i Washington DC. Mitt önskemål om kontakt och besök registrerades och jag fick även diarienummer/ärendenummer för min kontakt. Efter ett antal påminnelser lyckades jag ändå inte etablera någon kontakt med EEOC. Jag kontaktade därför ambassadtjänstemannen vid Sveriges ambassad i Washington, Ditte Egnell för att via ambassadens kontaktnät få hjälp.

Ditte Egnell var ytterst hjälpsam och satt mig i kontakt med en ansvarig handläggare vid EEOC. Denna kontaktperson visade sig vara helt ointresserad av att hjälpa mig.

Inför min resa till Washington DC hade jag tagit del av informationen om att det under några timmar varje dag var en form av jourverksamhet och "drop in" vid EEOC för denhjälsökande allmänheten.

Jag sökte därför upp EEOCs huvudkontor och gick in i receptionen som var bevakad av flera vaktare. Jag presenterade mitt ärende och vädjade om att få träffa någon tjänsteman men möttes av beskedet att på grund av säkerhetsskäl så släpptes ingen obehörig in i fastigheten.

Exteriör bild från EEOCs huvudkontor i Washington DC

Efter min hemkomst från USA har jag även gjort ytterligare försök att få kontakt med EEOC men helt utan resultat.

Jag får därför nöja mig med att lämna en redogörelse över EEOCs verksamhet som grundar sig dels på vad funnit i skrift och i olika slags media men även från de diskussioner jag haft med professor Jessica Bulman-Pozen vid Columbia Law School i New York.

Bildades	2 juli 1965
Huvudkontor	<u>Washington, D.C.</u>
Anställda	2,539 (mars 2011)
Årsbudget	344 miljoner \$ (2009)

EEOC är en överstatlig/federal myndighet /kommission med uppdrag att ansvara för att upprätthålla federala lagar som förhindrar diskriminering av en arbetssökande eller arbetstagare på grund av dennes ras/färg religion, kön(inklusive graviditet), nationellt ursprung, ålder (40 år eller äldre), funktionshinder eller genetisk information.

År 2011 utökades diskrimineringsgrunderna till att även omfatta homo- och bisexuella personer och from år 2012 omfattas även transpersoners status och kön identitet. EEOC har också befogenhet att driva mål om diskriminering mot federala myndigheter Det är även förbjudet att trakassera en person som utnyttjat möjligheterna anmäla eller klaga enligt den rådande diskrimineringslagstiftningen.

EEOC inrättades den 2 juli 1965 och har sitt huvudkontor i Washington DC. Övriga 53 lokalkontor finns spridda runt om i samtliga stater i USA.

De flesta amerikanska arbetsgivare med minst 15 anställda personer omfattas av EEOC:s tillsyn och så även de flesta amerikanska fackföreningar.

Lagstiftningen tillämpas på alla olika typer av arbetssituationer, bemanningsföretag, utbildning, löner och olika förmåner.

EEOC har befogenhet att undersöka anklagelser om diskriminering mot de arbetsgivare som omfattas av lagen. EEOC hanterar varje anmälan individuellt och utreder om det föreligger någon diskrimineringsgrund. Om så är fallet försöker EEOC i första hand att nå en överenskommelse/förlikning med berörd arbetsgivare. Om detta inte är möjligt kan EEOC inge stämmingsansökan vid domstol. Förutom tvistelösning arbetar EEOC aktivt även med information och uppsökande verksamhet för att förhindra att diskriminering inom arbetslivet uppkommer. Andra viktiga uppgifter är hålla kontakt med och informera de federala myndigheterna i USA om praxis och utvecklingen inom EEOCs ansvarsområden.

Under verksamhetsåret 2012 ingav EEOC 122 stämningar till domstol och utverkade skadestånd till arbetstagare uppgående till det med svenska förhållanden mått mätt smått astronomiska summan om 44,2 miljoner dollar.

Sammanfattning

Tyvärr kunde inte besöket vid EEOCs huvudkontor i Washington genomföras av rent praktiska skäl. Jag har därför varit hänvisad till att söka information på annat sätt.

Jag kan konstatera att stora likheter finns mellan EEOC:s överstatliga uppdrag och den svenska Diskrimineringsombudsmannens (DO) arbete för att främja lika rättigheter och möjligheter och motverka diskriminering. Såväl DO som EEOC verkar för ett aktivt förändringsarbete som leder till lika rättigheter och möjligheter oavsett kön, könsidentitet eller köns uttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionsnedsättning, sexuell läggning och ålder.

Stora skillnader mellan svensk och amerikansk rätt kan givetvis noteras avseende praxis vid de utverkade skadeståndens storlek. EEOC har, i motsats till DO, dessutom endast möjlighet att driva diskrimineringsärenden som har sin utgångspunkt i ett anställningsförhållande och processen runt detta.

Mount Vernon i Virginia

Eftersom jag inte lyckades få till stånd det planerade mötet vid EEOC i Washington blev det i stället tidsmässigt möjligt för mig att besöka George Washingtons privata hem ca 6 mil utanför Washington.

George Washington var USA:s förste president och Mount Vernon, beläget i delstaten Virginia vid floden Potomac, var hans privatbostad till dess att han hastigt avled i en halsinfektion.

Mount Vernon är närmast att likna vid en herrgårdsliknande plantage. Där fanns slavar och deras bostäder, stor jordbruksproduktion, väveri, smedja mm. Inne i herrgården fanns George Washingtons skrivbord, pennor och papper bevarade från den tid han var president. Den säng där han avled finns även den att beskåda. Historiens vingslag gjorde sig verkligen påmind.

Besök vid George Washingtons privatbostad, Mount Vernon

Columbia University i New York

Butler Library vid Morningside Campus.

Motto *In lumine Tuo videbimus lumen*

Motto på svenska I Ditt ljus skall vi skåda ljuset

Grundat 1754

Donationsmedel 8,2 miljarder dollar

Lärarkår 3 763 (hösten 2013; heltid)

Studerande 29 250 (hösten 2013)

Columbia University är ett amerikanskt privat forskningsuniversitet, medlem av Ivy League, och är beläget i stadsdelen Morningside Heights på övre Manhattan i New York. Det är den

äldsta institution för högre utbildning i delstaten New York, det femte äldsta universitetet i USA och ett av landets nio koloniala colleges som grundades före den amerikanska revolutionen.

Universitetet grundades 1754 som King's College genom ett kungligt brev av Georg II av Storbritannien. Efter det amerikanska frihetskriget, blev King's College för en kort tid en statlig enhet och döptes om till Columbia College 1784. Universitetet arbetar nu under en stadga från 1787 som placerar institutionen under en privat styrelse av förtroendevalda. År 1896 döptes det om till Columbia University. Samma år flyttades universitetets campus från Madison Avenue till sin nuvarande plats i Morningside Heights, där den upptar mer än sex kvarter, eller 32 tunnland (13 hektar). Universitetet omfattar tjugo skolor och är anslutet till ett antal institutioner, inklusive Teachers College, Barnard College och Union Theological Seminary samt Juilliard School.

Columbia University administrerar årligen utdelningen av det kända litteraturpriset Pulitzerpriset och 101 st Nobelpristagare har varit knutna till universitetet som studenter, lärare eller personal. Tidigare studenter vid universitetet och dess föregångare, King's College, tex. nio domarna i USA:s högsta domstol; 20 nu levande miljardärer; 30 Oscarsvinnare; och 29 statschefer, däribland tre amerikanska presidenter.

Merparten av Columbias studier sker på Seth Lows (rektor 1890–1901) sena artonhundratalsvision av ett universitetsområde där alla studier kunde ske på ett ställe. Dess ursprungliga, öppna planlösning har delvis förändrats när nya byggnader, som Butler Library, byggts och detta har bidragit till att universitetsområdets öppna ytor stängts in.

Columbia's Morningside Heights Campus täcker över sex kvarter eller 132 000 kvadratmeter.

Karta över Columbia University och dess stora campusområde

Det gigantiska universitetsområdet har egna matvaruaffärer, gym, restauranger och även egna dagis. Det framstår som en helt egen isolerad värld och är ändå centralt beläget på Manhattan!

Bilden visar Low Plaza, del av det stora campusområdet vid Columbia University

Kända personer med examen från Columbia University är Madeleine Albright, Warren Buffet, Art Garfunkel, Allen Ginsberg, Jack Kerouac, Barack Obama, Franklin Delano Roosevelt, Theodore Roosevelt och J.D. Salinger. Även ett antal kända svenskar har studerat vid universitetet tex. Hans Blix, Ruben Rausing och Thomas Sandell.

L

Law Memorial Library

Columbia Law School

Etablerad	1858	
Skolan typ	Privat	
Överordnade kapitalförsäkring	7,8	miljarder dollar
Genomströmning	95,6%	

Columbia Law School är en professionell forskarskola vid Columbia University och en medlem av Ivy League. Columbia law school betraktas som en av de mest prestigefyllda juridiska skolorna i landet och är konsekvent rankad bland top fem inom landet. Skolan grundades officiellt år 1858.

Innan Columbia Law School grundades fanns ingen juridisk utbildning överhuvudtaget i New York. De flesta av de då ledande verksamma advokaterna hade fått sin utbildning på andra juristkontor och genom enskilda studier. Genom grundandet av Columbia Law School kunde juridik som vetenskap utvecklas och en kvalitetssäkring garanteras avseende de som genomgick juristutbildningen vid skolan.

Nygotiska Law Library på Columbia Madison Avenue Campus

Ända sedan den officiella rankningen av juridiska utbildningar i USA inleddes 1987 har Columbia legat i topp 5 varje år. Denna ära delas med Yale, Harvard och Stanford.

Jerome L. Greene Hall, centrum för juristutbildningen vid Columbia Law School där jag träffade professor Jessica Bulman-Pozen. Bilden visar även Arthur W. Diamond biblioteket.

Arthur W. Diamond bibliotek är ett av de mest omfattande biblioteken i världen och är det näst största akademiska juridiska biblioteket i USA, med över 1 000 000 volymer och abonnemang på mer än 7450 tidskrifter.

Skolans huvudbyggnad, Jerome L. Greene Hall ligger vid korsningen av Amsterdam Avenue och West 116th Street på Manhattan.

Till skolan hör även Lenfest Hall som är en fastighet fylld med studentbostäder och invigdes i augusti år 2003. Lenfest innehåller mer än 200 moderna studentbostäder, inklusive privata studiolägenheter och enrumslägenheter. Förutom Lenfest Hall bor majoriteten av Columbias juridikstudenter i universitetets studentbostäder som består av enkel- och delade lägenhet i byggnader runtomkring i hela Morningside Heights. Alla Columbia juriststudenter är garanterade bostad på campus under studierna.

Columbia erbjuder en juridiska forskarutbildningar och programmen anses vara bland de bästa i USA och har rankats högt enligt privata studier. Varje år antas cirka 210 doktorander från mer än 50 länder med erfarenhet inom alla juridiska discipliner.

Jag själv utanför Columbia Law School

Professor Jessica Bulman-Pozen svarade omedelbart och dessutom i positiva ordalag när jag kontaktade henne för att försöka få till stånd ett möte vid hennes arbetsplats vid Columbia Law school.

Om det var förenat med, som det visade sig, oöverstigliga hinder att fysiskt möta representant från EEOC så fann jag till min oförställda glädje att det var hur enkelt som helst med kontakten med Jessica Bulman-Pozen.

Vi kom överens om dag, tid och plats för ett möte. Till min stora förvåning behövde jag inte ens visa några id-handlingar utan kunde direkt ta hissen upp till våningsplan 5 och knacka på dörren till rum nr 513.

Jessica Bulman-Pozen arbetar sedan 2007 som "Associate Professor of Law" vid universitetet. Hon har förutom en jur.doktor examen från Yale-universitetet även akademiska grundexamina i litteratur från Yale och Cambridge.

Efter studierna arbetade Jessica Bulman-Pozen bla vid justitiedepartementet och vid Högsta Domstolen.

Hon har publicerat ett antal juridiska skrifter och medverkat vid författandet av juridiska läromedel. Hennes specialområden och juridiska inriktning är koncentrerade runt antidiskrimineringslagstiftning, konstitutionell lagstiftning och förvaltningsrätt.

Jessica Bulman-Pozen undervisar studenter 4,5-5 timmar per vecka och den övriga tiden disponerar hon relativt fritt med i huvudsak förberedelser inför lektionerna, handledning av studenter, egen forskning etc. Hon är gift med en professor vid samma fakultet och de har identiska löner.

Jag hade i förväg skickat översatt informationsmaterial om den svenska Diskrimineringsombudsmannen och även den svenska Diskrimineringslagen för att underlätta diskussionen inför vårt möte.

Inledningsvis berättade jag om de svenska diskrimineringsgrunderna och tillämpningsområden för dessa. Vi koncentrerade oss därefter på diskrimineringsgrunder inom arbetslivet och Jessica Bulman-Pozen redogjorde för hur konstitutionell/federal och delstatlig diskrimineringslagstiftning samverkar och vilka skillnader som råder.

Transpersoner hade för 2012 inget diskrimineringskydd överhuvudtaget i USA. Viss förhandlingsframgång har nåtts av EEOC men inga prövningar av diskrimineringsgrunden har ägt rum i domstol.

Över huvud taget är det faktiska stora skillnader i diskrimineringskyddet på delstatlig nivå. Till min stora förvåning framkom att de diskrimineringsgrunder som är mest omfattande till antal i dag i USA hör religion och ålder. Att ålder är en stor diskrimineringsgrund stämmer till viss del med svenska erfarenheter däremot blev jag mycket förvånad över att religion i dag uppfattas som en ofta förekommande diskrimineringsgrund inom arbetslivet i USA.

Professorns mycket synbara graviditet ledde mig osökt in på föräldraledighetslagstiftningen i USA jfr. med i Sverige och då främst diskrimineringskyddet vid graviditet. Jessica Bulman-Pozen konstaterade att hon väl kände till de skandinaviska förhållandena och då särskilt de svenska. Hon ansåg sig gynnad som arbetar i universitetsvärlden med möjligheter till relativt fria arbetstider och möjlighet att ibland arbeta hemifrån. I allmänhet har du dåligt skydd för din fortsatta anställning efter en graviditet i USA och även om du har rätt till ett visst antal lediga dagar är inte alla dagar ekonomiskt ersatta. Det svenska systemet går inte alls att jämföra med något konstitutionellt eller delstatligt diskriminering och ersättningskydd i USA.

Bilden är tagen i Jessica Bulman-Pozens tjänsterum.

Sammanfattning

Mycket intressant möte med en ytterst kompetent universitetslärare. Jessica Bulman-Pozen hade verkligen förmågan att förklara och illustrera svårigheterna och komplexiteten runt konstitutionell och delstatlig lagstiftning inom diskrimineringsområdet, främst inom arbetslivet. Vid vårt samtal framgick med full tydlighet hur synen på diskrimineringslagstiftning skiljer sig åt ifrån stat till stat i USA. Den liberalaste och med den svenska mest överensstämmande lagstiftningen återfinns i New York State och i Massachusetts medan några av de stater som inte i högre utsträckning lagstiftat på federal nivå kan nämnas Florida och även i viss mån Kalifornien.

Avslutning

Efter att jag genomfört min studieresa i USA har jag kunnat konstatera att det ämnesområde jag intresserat mig för verkligen är i fokus.

President Barack Obama har drivit igenom en lagändring som förbjuder arbetsplatsdiskriminering på grund av sexuell läggning. Som jag tidigare noterat är det fortfarande lagligt att i ett antal stater i USA säga upp eller avskeda anställda med hänvisning till deras sexuella läggning. I mitten av juni 2014 meddelades från Vita Huset i Washington D.C. att USA:s president kommer att skriva under lagändringen som förbjuder statliga företag att diskriminera på denna grund. Ett förslag om att förbudet även ska gälla privata arbetsgivare har godkänts av senaten men stoppats av republikanerna.

I rask takt tillåter allt fler delstater i USA samkönade äktenskap, nu senast i Utah och Indiana. Massachusetts var 2004 den första delstaten som tillät personer av samma kön att gifta sig.

I dag är samkönade äktenskap tillåtet i 21 delstater.

För ett år sedan slog Högsta domstolen i två separata beslut fast att de lagformuleringar som begränsar äktenskap till ett förbund mellan man och kvinna strider mot konstitutionen. HD:s dom gav ändå utrymme för delstatliga variationer. Men med domen i ryggen har under de senaste åren rättsprocesser väckts i samtliga delstater där samkönade äktenskap är förbjudet. Alla rättsliga avgöranden som hittills har kommit har undanröjt förbuden men på flera håll har domsluten överklagats. Många av dem jag pratat med ser det som en tidsfråga innan förändringen kommer och är fast övertygade om att samkönade äktenskap kommer att vara tillåtet i hela landet inom en femårsperiod.

Sammanfattningsvis kan jag som avslutning på denna rapport konstatera att det är mycket intressant att höja blicken och försöka att ta del av hur en av världens största och mest inflytelserika nationer med en fullständigt annorlunda historik och rättsordning, jämförd med Sverige, reglerar och hanterar diskriminering i arbetslivet och diskrimineringslagstiftning överhuvudtaget.

Den lärdom och de inblickar jag fått har för mig personligen varit oerhört lärorik och jag har blivit mer ödmjuk inför problematiken och möjligheterna att med lagliga medel och åtgärder bekämpa diskriminering i alla dess former.

Stockholm den 31 augusti 2014

Kristina Rollbäck

